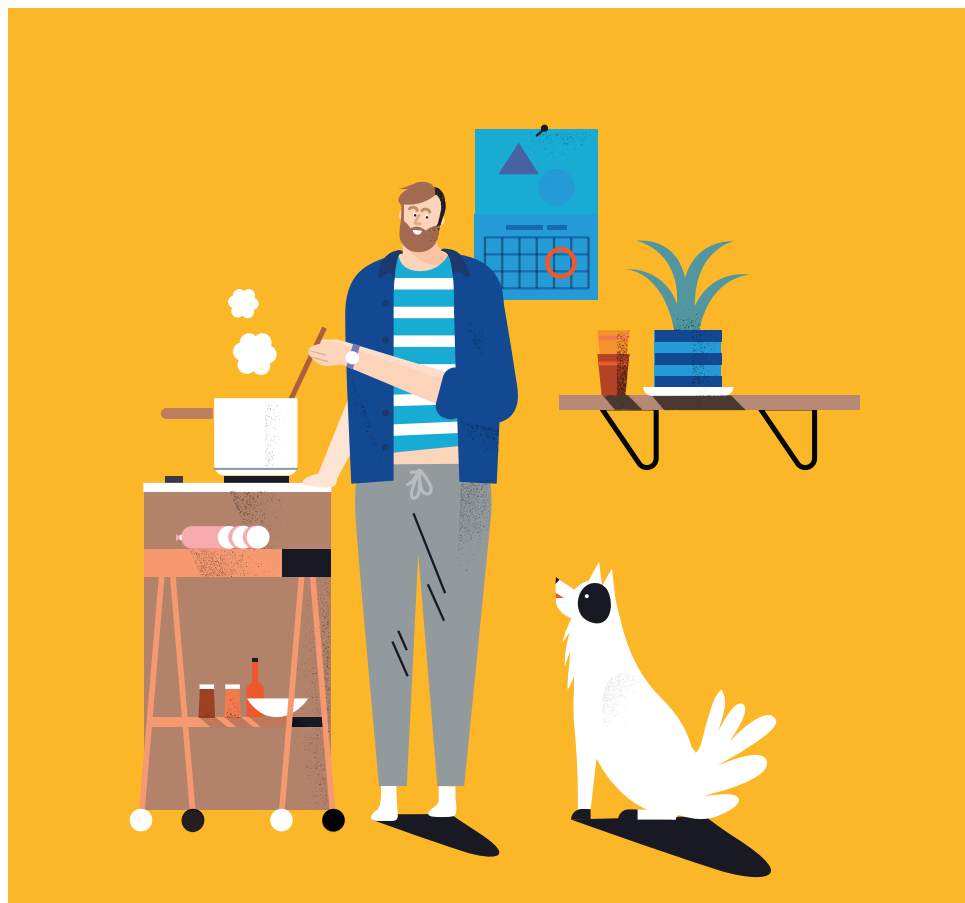

Kela[®]

Áigáiboahhtindoarjja

OANEHAČČAT JA ČIELGASIT

Sisdoallu

Áigái bohtindoarjja	1
Mii lea áigái bohtindoarjja?	2
Maidda goluide sáhtta oážžut doarjaga??	3
Mo bođut váikkuhit doarjagii?	5
Mo doarjaga mearri rehkenastojuvvo?	6
Ohcan ja máksin	8
Ná Kela bálvala	13

Áigái bohtindoarjja

Dán gihppagis mitaluvvo
vuoddoáigái bohtindoarjaga birra.
Sáhtát oažžut dan Kelas,
juos du boadut, várit ja eará
doarjagat eai reahkká
vealtameahttun árgga goluide,
dego borramuššii ja ássamii.

Gihpa mitala jagi
2020 dilis.
Mielde eai leat buot
doarjagiid detálat.

Dárkkis ovdal go ozat
áigái bohtindoarjaga, sáhtátgo
oažžut eará Kela doarjagiid.
Eará áigái bohtui laktáseaddji
Kela doarjagat leat ovdamearkka
dihte ássama doarjagat ja
bargguhisvuodadorvu.
Dat leat ovdanbuktojuvvon
iežaset brošyrain.

Sáhtát oažžut veahki maiddái
gielddas, gos ásat.
ležat gieldda doarjagiin ja
bálvalusain oaččut dieđu
gieldda neahttasiidduin dahje
sosiáladoaimmahagas.
Gieldda doarjagat leat ovdamearkka
dihte dievasmahtti ja eastadeaddji
áigái bohtindoarjja.

Dearvvasvuodafuolahusa
birra oaččut dieđu
dearvvasvuodaguovddážiis.

Mii lea áigáiboahhtindoarjja?

Sáhtát ohcat áigáiboahhtindoarjaga, juos du ruđat eai reahkká vealtameahhtun goluide. Vealtameahhtun golut leat ovdamearkan ássama golut, borramuš, dearvvasvuodafuolahus ja biktasat.

Áigáiboahhtindoarjagis leat golbma oasi:

- vuodđoáigáiboahhtindoarjja
- dievasmahtti áigáiboahhtindoarjja
- eastadeaddji áigáiboahhtindoarjja.

Vuodđoáigáiboahhtindoarjja ohccojuvvo Kelas.

Dus sáhttet leat maiddá dakkár golut, madda it sáhte oažžut vuodđoáigáiboahhtindoarjaga. Dakkár dáhpáhusas giełdda sosiálabálvalus sáhtta árvalusa mielde miđihit dutnje dievasmahtti dahje eastadeaddji áigáiboahhtindoarjaga.

Oza álo vuos Kelas vuodđoáigáiboahhtindoarjaga. Sáhtát čállit ohcamuša Lassidiedut-čuoggái daid goluid, madda dárbbášat dievasmahtti dahje eastadeaddji áigáiboahhtindoarjaga. Sáhtát seammás bivdit, ahte Kela sirdá du ohcamuša giełdda gieđahallamii.

Maidda goluide sáhttá oažžut doarjaga?

Vuođđoáigái bohtindoarjaga ii sáhte oažžut buotlágan goluide. Dat lea oaivvilduvvon vealtameahttun goluide, dego ássamii ja borramuššii.

Vuođđoáigái bohtindoarjagis dohkkehuvvon golut juhkkovuođđoassái ja eará vuođđogoluide.

Vuođđoassi

Vuođđoassái leat rehkenastovvovon dábálaš árgga golut, dego borramuš ja biktasat.

Go ozat doarjaga, don it dárbbáš čájehit kuittiid dahje rehkegiid dain goluin.

Go áigái bohtindoarjja rehkenastovvovon, váldovuođđoassi juohke bearašlahtu vuođđoassi.

Vuođđoassi sisttisdoallá

- borramušgoluid
- bivttasgoluid
- unnit dearvvasvuođafuolahusgoluid (ovdamearkan iešdikšundálcasat, maidda ii dárbbáš reseapta)
- persovnnalaš ja ruovttu buhtisvuođas bohtán goluid
- báikkálašjohtalusa geavaheami
- áviissa diŋgoma
- telefovnna, diehtujohtolaga geavaheami ja neahttaoktavuođaid
- áigeádjje- ja áhpásnuhttindoaimma
- eará sullasaš beaivválaš eallimii gullevaš goluid.

Eará vuodđogolut

Du dili mielde doarjja sáhhtá miedihuvvot maiddá eará vuodđogoluide.

Juos ozat doarjaga dáidda goluide, galggat doaimmahit dáidda goluide laktáseaddji čielggadusaid (ovdamearkka dihte láigosoahpamuš dahje rehket) Kelai oktan ohcamušain.

Kela váldá vuhtii eará vuodđogoluid dábálaččat daid sturrodagas, juos dat leat govttolaččat.

Eará vuodđogolut leat

- ássangolut (ovdamearkan láigu, vástta, šleađga, ruovttudáhkádus ja bearašviesu dikšungolut)
- vealtameahttun fárrengolut
- almmolaš dearvvasvuoda-fuolahusa golut, mat eai gula vuodđooassái (dego dearvvasvuodaaguovddáža áššehasmávssut, reseaptadálkasat ja čalbmelásat)
- mánáid gieldda beaivedivššu golut
- skuvlalaččaid idit- ja veaigedoaimma golut
- dihto golut, mat bohtet gáiddusvánehemii máná deaivamis
- vealtameahttun identitehtaduodaštusa, orrunáššegirjji dahje mátkkoštanáššegirjji skáhppongolut.

Mo boadut váikkuhit doarjagii?

Vuoddoáigái bohtindoarjaga mearrái váikkuhit buot boadut ja várit, mat dus ja du bearrašis leat. Boađuide rehkenastojuvvojit maiddái eará sosiáladoarjagat, maid don oaččut.

Vuoddoáigái bohtindoarjja lea maŋimuš saji ekonomalaš doarjja. Dat dárkkuha dan, ahte galggat vuos ohcat eará doarjagiid, maid sáhtát oažžut.

Eará doarjagat, maid Kela máksá, leat ovdamearkka dihte

- bargguhisvuodadorvu
- ássama doarjagat
- ealáhagat
- oahppodoarjja
- buohcuvuodabeaiveruhta
- vanhemiidbeaiveruhta
- mánáidruhta
- ruoktodikšodoarjja
- ealihandoarjja.

Go áigái bohtindoarjagis mearriduvvo, boadut válđojit vuhtii nettomearis nappo vearuid maŋná.

Lea buorre muitit, ahte áigái bohtindoarjagii váikkuhit maiddái várit, mat dus leat geavaheamis, dego bánkokonttu seasttut.

Mo doarjaga mearri rehkenastojuvvo?

Sáhtát oažžut
vuodđoáigái bohtindoarjaga,
juos dus leat eanet
vuodđoáigái bohtindoarjagis
dohkkehuvvon golut go
boadut ja várit leat.

Kela dahká boađuin ja goluin
rehkenastima. Vuodđoassi
rehkenastojuvvo mielde goluide.
Rehkenastima vuodul čielgá,
olugo sáhtát oažžut
vuodđoáigái bohtindoarjaga.

Doarjaga meari oažžu nu, ahte
boađuin geahpeduvvojit golut,
maidda sáhtta oažžut
áigái bohtindoarjaga.

Áigái bohtindoarjagis ii gessojuvvo
vearru.

Oanádus e/mb oaivvilda
euro mánotbajis.

Ovdamearka áigái boahhtindoarjaga meari rehkenastimis

Sára lea bargguhis oktofuolaheaddji, geas leat 11- ja 13-jahkásaš mánát. Son ohcá Kelas vuodđoáigái boahhtindoarjaga danin, go su ruđat eai reahkká buot goluide.

Bearraša boadut leat

- bargomárkandoarjja ja mánnábajádus 662,72 e/mb
- mánáidruhta ja oktofuolaheaddjibajádus 326,32 e/mb
- ássandoarjja 592 e/mb
- ealihandoarjja 334,02 e/mb.

Bearraša golut leat

- láigu 810 e/m
- čáhcemáksu 45 e/mb
- dábálaš árgabeaivvi golut nappo bearašturrodaga čuovvu vuodđooassi 1 250,51 e/mb
- oktofuolaheaddji 572,52 e/mb
- vuosttas badjel 10-jahkásaš máná 351,55 e/mb
- nubbi badjel 10-jahkásaš máná 326,44 e/mb.

Boadut oktiibuot: 1 915,06 e/mb

Golut oktiibuot: 2 105,51 e/mb.

Boađuin geahpeduvvojit golut:

$1\,915,06\text{ e/mb} - 2\,105,51\text{ e/mb} = -190,45\text{ e/mb}$.

Sára bearrašii máksojuvvo vuodđoáigái boahhtindoarjja 190,45 e/mb.

Ohcan ja máksin

Oza vuodđoáigái bohtindoarjaga neahtas:

www.kela.fi/neahtas

Dárkkis ohcamušas, mat čuvvosat das galget leat mielde. Čuvvosiid sáhttá doaimmahit neahtas.

Sáhtát ohcat doarjaga maiddái skoviin, man oaččut Kela doaimmahagain ja neahttasiidduin:

www.kela.fi/lomakkeet

Juos ozat doarjaga skoviin, sádde dan Kelai poastta mielde.

Kela poastačujuhus lea

Kela
PL 10
00056 KELA

Njálmmálaš ohcan

Juos dus ii leat vejolašvuhta ohcat vuodđoáigái bohtindoarjaga neahtas dahje báberskoviin, sáhtát ohcat dan maiddái njálmmálaččat. Dakkár dáhpáhusas sáhtát ringet Kelai dahje fitnat Kela doaimmahagas.

Man guhká giedahallan bistá?

Muitte deavdit ohcamuša fuolalaččat.

Doaimmat Kelai buot čuvvosiid, maid dárbbášuvvojit. Dat jođálmahtá ohcamuša giedahallama.

Jos ohcamušas leat buot dárbbášlaš dieđut, oaččut Kelas mearrádusa 7 árgabeivve siste.

Jos Kela árvvoštallá ovtta duinna, ahte ohcamuš lea hohpolaš, dat čovdojuvvo seamma dahje čuovvovaš árgabeivve.

Goas doarjja máksojuvvo?

Go Kela lea giedahallan du ohcamuša, oaččut mearrádusa ruoktot.

Mearrádusas mitalit doarjaga meari, ákkastallamiid ja máksinbeivvi.

Oaččut mearrádusa maiddái dalle, juos dutnje ii leat miedihuvvon doarjja.

Vuođđoáigái bohtindoarjaga máksinbeivi lea mánotbaji 1. bänkobeivi.

Vuođđoáigái bohtindoarjaga máksinbeivi lea mánu 1. bänkobeivi. Juos doarjagat máksin ii geargga jeavddalaš máksinbeivái, dat máksojuvvo mearrádusa dahkama oktavuodas. Dalle ruđat leat du bänkokohttus 2 árgabeivvi geažes mearrádusas.

Kela sáhttá maiddáí máksit
vuodđoáigái bohtindoarjagis
šleadgarehkega dahje
ruovttudáhkádusa rehkega
njuolgga šleadgafitnodahkii
dahje dáhkádusfitnodahkii.

Go leat ožžon mearrádusa
vuodđoáigái bohtindoarjagis,
sáhtát doaimmahit Kelaí maiddáí
mearrádusa maŋŋá bohtán
rehkegiid, juos daid earrebeaivi lea
dan áigodagas, goas mearrádus lea
fámus.

Earrebeaivin oaivvilduvvo vuosttas
rehkega earrebeaivi, ii muittuhusa
earrebeaivi.

Mearrádusas mitaluvvo
dárkkileabbot, maid rehkegiid
sáhtát doaimmahit.

Máksinčatnašupmi

Oassi vuodđoáigái bohtindoarjagis
sáhttá addojuvvot
máksinčatnašupmin ovdamearkan
dálkasiidda dahje čalbmelásaide.

Oaččut máksinčatnašumi
mearrádusa oktavuodas.
Máksinčatnašumis mitaluvvo,
maid dainna sáhttá máksit gávppis.

Go dutnje miedihuvvo
vuodđoáigái bohtindoarjja,
oaččut seammás máksinčatnašumi
apotehkii.
Máksinčatnašumiin oaččut
reseptadálkasiid, maid don
dárbbášat.

Kela sádde dálkasiid
máksinčatnašupmi njuolgga
apotehkii neahta bokte.
Lea doarváí, ahte čájehat
apoteahkas iežat Kela-koartta dahje
identitehtaduodaštusa.

Almut, jos du dilli rievdá

Juos du eallindilli rievdá,
dat sáhttá váikkuhit doarjagiidda,
maid don oaččut Kelas.
Rievdadus sáhttá guoskat
ovdamearkka dihte ássamii,
sisabođuide, bargui dahje
bearašdillái.

Muitte almmuhit rievdadusain Kelai.
Sáhtát bargat dan neahtas,
telefovnain dahje doaimmahagas.

Dus lea maddái ovddasvástádus
sihkkarastit, ahte Kelas leat rivttes
dieđut geavahusas.
Dalle oaččut rivttes meari doarjaga.

Oza nuppástusa Kela mearrádussii

Juos Kela mearrádusas lea
du mielas feailla, sáhtát bivdit
dasa dárkkistusa.
Dárkkistus ohccojuvvo Kelas.

Dárbbu mielde sáhtát ohcat
mearrádussii nuppástusa
njulgengáibádusguovddážis.

Oaččut mearrádusa mielde rávvaga
das, mo sáhtát bivdit dárkkistusa ja
ohcat nuppástusa.

Dárbbášatgo veahki?

Sáhtát oažžut Kela
bálvalanáššedovdis
veahki telefovnnas dahje
doaimmahagas.

Juos dus dahje du bearrašis
lea dárbu ságastallat gieldda
sosiálabálvalusaid áššedovdiin,
de Kela ja gieldda sáhttet bargat
ovttas du dili mielde.

Ná Kela bálvala

Neahtas

Kela neahttasiidduin oaččut dieđu ja sáhtát dikšut du áššiid:

www.kela.fi/davvisamegillii

Neahttasiidduin sáhtát ieš árvoštallat doarjaga meari:

www.kela.fi/laskurit (suoma- ja ruoŋtagillii)

Kela neahttabálvalusas sáhtát dikšut eanáš áššiid:

www.kela.fi/neahtas

Neahttabálvalussii galgá čálihit iežas sisa. Dárbbášat neahttabánjkododdaldaga dahje mobiilannehusa. Neahttabálvalusas sáhtát ohcat doarjagiid, sáddet mildosiid, dárkkistit ohcamuša dili, sáddet ságaid, almmuhit rievdadusain ja heaittihit doarjaga.

Davvisámegiela bálvalus

Sámegiela telefon- ja gáiddusbálvalus vu-be 13–15 **020 634 0402**. Dárkkis spiehkastatáiggiid neahtas.

www.kela.fi/telefonnain
www.kela.fi/gaiddusbalvalus

Telefovnnas

Suomagiela bálvalus vu-be 9–16.

Áigái boahtindoarjja.....020 692 207

Ássan.....020 692 210

Bargguhisvuolta.....020 692 210

Buohcan

ja koarttat020 692 204

Ealáhagat.....020 692 202

Riikkaidgaskaš

dilli.....020 634 0200

Ruovttoluottabearran...020 634 4940

Studeren.....020 692 209

Vánhenvuolta.....020 692 206

Veajuiduhttin ja lápmasiid-

doarjagat.....020 692 205

Doaimmahagas

Dárkkis doaimmahagaid oktavuotadieđuid ja rabasáiggiid neahtas:

www.kela.fi/doaimmahagas

Várre áiggi ovddalgihtii

Sáhtát várret áiggi telefonbálvalussii dahje doaimmahakkii.

www.kela.fi/ajanvaraus (suoma- ja ruoŋtagillii)

Kela davvisámegillii

Davvisámegielat neahttasiiddut:

www.kela.fi/davvisamegillii

Davvisámegielat gihppagat:

Almmolaš ássandoarjja

■ Áigáiboahtindoarjja

Bargguhisvuohta

Buohcan ja veajuiduhttin

Ealáhagat ja eará doarjagat ealáhatožžui

Fárren Supmii dahje Suomas olgoriikkaide

Mánnábearrašat

Stuðeren ja vearjogeatnegasvuohta

Sámegielat gihppagiid sáhtta čálihit Kela neahttasiidduin.